

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ

JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 3

Aralık-2023

MAKALE BİLGİLERİ

Müslüman Kadınların Mekke'den Habeşistan'a Hicrete Kadar

Aile-Sosyal ve Ekonomik Durumları

Family-Social And Economic Situations Of Muslim Women From Mecca To
Abyssinia Until The Migration

YAZAR

Ayşe ŞATIR

MEB, YL Öğrencisi,

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Sosyal Bilimler Enst.

asstr89@gmail.com

Orcid: 0000-0003-4429-1834

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 30.09.2023

Makale Kabul Tarihi: 12.12.2023

Sayfa Aralığı: 776-788

ÖZET

İslam öncesi Cahiliye Arap toplumuna baktığımızda kadınlar, genel olarak sosyal hayatın içinde geri planda bırakılmış; toplumda ve ailede söz sahibi olmayan, hakları korunmayan, zulme ve şiddete maruz kalan kısacası toplumda hiçbir saygınlığı ve değeri olmayan şahsiyetler olarak görülmüştür. Allah-u Teâlâ'nın Hz. Muhammed aracılığı ile getirmiş olduğu İslâm dini ile birlikte kadınlar Cahiliye karanlığından kurtulup İslâm'ın aydınlık nuruna kavuşmuş, toplum ve aile hayatında hak ettikleri değeri ve saygınlığı yeniden kazanabilmişlerdir. Müslüman kadınlar İslâm'la birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta önemli haklar elde etmişlerdir.

Anlamli ve huzurlu bir dünyada yaşama isteğini en çok kadınlar hissetmiş olmalı ki Peygamber Efendimiz 'in İslâm'ı tebliğ etme ve İslâmiyet'i yayma çağrısına ilk kulak verenler ve O'nun çağrısına uyanlar kadınlar olmuştur. Aile hayatı başta olmak üzere sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta İslam'ın yer bulmasında, yerleşmesinde ve toplumsal hayata yayılmasında her türlü baskı, zulüm, şiddet ve boykota rağmen kadınlar her türlü fedakârlığı göstermiş, peygamber efendimizin yardımcıları olmuş, O'nu koruyup kollanış ve İslâm'ın en büyük savunucuları olmuşlardır.

Bu çalışmamızda özetle; İslâm öncesi cahiliye toplumunda kadınların genel durumu, peygamber efendimiz ile birlikte kadınların Cahiliye dönemindeki baskı ve zulümden kurtularak İslâm'la şereflenmeleri, aile hayatı başta olmak üzere toplumsal hayattaki itibarlarını ve hak ettikleri değeri yeniden kazanmaları, Peygamber Efendimizin İslâm'ı yayma ve tebliğ sürecinde Müslüman kadınların her türlü baskı ve zulme rağmen peygamber efendimizin yanında olmaları, çok büyük fedakarlıklar göstererek İslam'ın toplumsal hayata yerleşmesini ve yayılmasını sağlamaları kısacası Müslüman kadınların İslâm davasının en büyük destekçileri ve savunucuları olmaları anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: İslam Tarihi, Siyer, İlk Müslüman Kadınlar, Habeşistan, Hicret.

ABSTRACT

When we look at the pre-Islamic Jahiliyya Arab society, women were generally left in the background in social life; They are seen as individuals who do not have a say in society and the family, whose rights are not protected, who are exposed to cruelty and violence, in short, they have no dignity and value in the society. Allah's Messenger With the religion of Islam brought by Muhammad, women got rid of the darkness of Ignorance and attained the bright light of Islam, and regained the value and dignity they deserved in social and family life. Muslim women have gained important rights in social, cultural and economic life with Islam.

Women must have felt the desire to live in a meaningful and peaceful world the most because they were the first to listen to the Prophet's call to convey and spread Islam, and to follow his call. Social, especially family life, Despite all kinds of oppression, oppression, violence and boycott in the finding, establishment and spread of Islam in cultural and economic life, women showed all kinds of sacrifices, became the assistants of our Prophet, protected him and became the greatest defenders of Islam.

In this study, in summary; The general situation of women in the pre-Islamic society of ignorance, the way that women, together with our Prophet, got rid of the oppression and persecution in the Age of Ignorance and honored them with Islam, regained their dignity and the value they deserved in social life, especially in family life. It is explained that despite all kinds of oppression and persecution, they stood by our Prophet, showed great sacrifices, and ensured the establishment and spread of Islam in social life, in short, that Muslim women were the greatest supporters and defenders of the Islamic cause.

Key words: Islamic History, Sirah, First Muslim Women, Abyssinia, Hijra.

GİRİŞ

İnsanlığın varlığının kabulünden bugüne kadar bir toplumun veya medeniyetin geleceğinin şekillenmesinde en önemli rol kadınlarıdır. İslâm öncesi Arap toplumuna baktığımızda kadın hayatın içinde geri planda bırakılan bir varlık olmuştur. Cahiliye Arapları toplumsal ve sosyal hayatı kadın ile paylaşmayı kabul etmeyen bir bakış açısına sahiptirler.

Kadının hür veya köle oluşu, zenginliği, kabilesinin ve ailesinin gücü gibi özellikler toplum içinde kendisine farklı statüler kazandırmıştır. Güçlü ailelerde kadın daha göz önünde bulundurulur ve kadına daha çok değer verilirken ortalama bir ailede doğurduğu ve büyüttüğü erkek çocuk nispetinde ailenin içinde kendisine yer bulabilmiştir.

İslâm öncesi Arap toplumunda kadınlar genel olarak özgür olmayan, zulme uğrayan, toplumda ve ailede söz sahibi olmayan, hakları korunmayan baskı ve şiddete maruz kalan, kocasının malı olarak kabul edilen bir varlıktır. Böyle bir toplumda kadınların hayatındaki köklü değişikliğin mimarı ise Hz. Muhammed olmuştur. Kadınların İslâm'ı tebliği kabul edip Müslüman olmaları onların toplumdaki ve ailedeki hayatlarının değişmesine vesile olmuştur.

Hz. Muhammed vahyin ilk muhatabı olarak Hz. Hatice'yi yani bir kadını seçmiştir. İslâm dini vahyin geldiği ilk andan itibaren toplumun içinde kadına bir görünürlük kazandırmış ve dini özgürlük vadedmiştir.

İslâm dininin, toplum içindeki inşasında kadınlar aktif rol alarak toplum ve aile içindeki itibarlarının kazanılmasında önemli adımlar atmışlardır. Kadınların sosyal, psikolojik, ekonomik durumlarının şekillenmesinde İslâmiyet onların hayatında eşsiz bir yere sahip olmuştur. Müslüman kadınlar akrabaları ve toplumun kadınları arasında tebliğ sürecine bizzat katılarak Hz. Muhammed'in en önemli destekçileri olmuşlardır. İslâm'ın ilk asrından itibaren dinin her aşamasında yer alıp İslâm toplumunun en önemli parçalarından biri haline gelmişlerdir.

Müslüman kadınların sosyal, psikolojik, ekonomik hayatlarının toplum ve aile içerisinde nasıl gelişme gösterdiği, tebliğ sürecine nasıl katkıda buldukları çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

1.MÜSLÜMAN KADINLARIN SOSYAL HAYATTAKİ DURUMLARI

“Mekke toplumu sosyal yaşam itibari ile hür, esir ve mevlâ olmak üzere üç sınıftan müteşekkil katı bir tabakalaşma sistemine sahipti.” (Kurt, 2009) Bu sistemin içinde kadınlar, İslâm öncesi Arap toplumunda genel olarak orta ve aşağı tabakalarda bulunan hiçbir önemi ve rolü olmayan görünmez varlıklardı.

İslâm öncesi Arap toplumunda kadının toplumsal konumunu, Nahl suresi 58. ve 59. Ayetleri durumu tam özetleyecek şekilde ifade etmektedir: “O kadar ki, onlardan birine bir kız çocuğunun dünyaya geldiği müjdelense üzüntüden yüzü simsiyah kesilir, içi öfkeyle dolar. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu, aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsun. Yoksa toprağa mı gömsün! Bakın ki verdikleri hüküm ne kadar kötüdür!” (el-Nahl16/58,59)

Böyle olumsuz düşüncelerin yanı sıra bazı alanlarda kadınların sosyal hayata katkılarını da öğrenmekteyiz: “Mesela nesep veya başka konularda anlaşmazlığa düşen bazı Arapların kadın hakemlere başvurdukları, kadının kendisine sığınan kimseye eman verebildiğini, (Yılmaz, 1998) Mekke’de okuma yazma bilen kadınların varlığı ve tıbbi konularda önemli yere sahip kadınların bulunduğunu rivayetlerden öğreniyoruz.” (İbn Sa'd & İbn Hacer, 2001) Az sayıda olsa da kadınların toplum içerisinde belirli bir mevki elde ettikleri anlaşılmaktadır.

Kadınların sosyolojik ve psikolojik olarak yıprandığı bir dönemde İslâmiyet gelmiştir. Kadınlar Peygamber Efendimizin çağrısına ilk kulak verenlerden olmuşlardır. İslâm’ın getirmiş olduğu kadın ve erkek eşitliği, sosyal sınıf ayrımının olmaması, toplum içinde itibarlarının iadesinin gerçekleşmesi kadınları İslâm dinine sıkı bir şekilde bağlamıştır.

“Allah’ın insanlar için bir hidayet rehberi olarak indirdiği İslâm dinî kadına büyük değer vermiştir. O, Kur’an’ın pek çok ayeti ile kadını ve kadın haklarını koruma altına almış, cahiliye toplumlarında kadınlara yönelik hâkim olan yanlış bakış açısını ortadan kaldırmış, kadına toplum içerisinde saygın bir yer kazandırmıştır. Allah Teala Kur’an ayetleriyle insanlara Allah katında üstünlük ölçüsünün cinsiyet değil, Allah korkusu, iman, güzel ahlâk, ihlâs ve takva olduğunu bildirmiştir.” (İla, 2007) Kısaca İslâm’ın vermiş olduğu sükût kadınları cezbetmiştir.

Adil ve huzurlu bir dünyada yaşama ihtiyacını en fazla köleler ve zayıflar hissetmiştir. Böyle bir ortamda Müslüman kadınlar her türlü zorluğa, işkenceye, hayati tehlikeye rağmen Peygamber Efendimiz ’in tebliğine kayıtsız kalmamış, Peygamber Efendimize

yardımcı olmuş, onu savunup korumuş; İslam'ı yaymak için çabalayıp yeni konumlarını korumak adına mücadele etmişlerdir.

İslâm dini ile kadınlar yeni statüler kazanmıştır. Kazandıkları statüler kendilerine belirli sosyal roller vermiştir. Yeni düzen için kadınlar da sosyal hayata katkıda bulunmuşlar özellikle İslâm'ın ilk yıllarında tebliğ sürecine bizzat katılarak gizliden İslâm'ı yaymaya, insanları haberdar etmeye, dini mesajı kadınlar arasında yaymaya çalışmışlardır.

“Mekke devrinde Müslümanlar işkence gördükleri sırada kadınların, haberleşmede büyük hizmetler gördükleri anlaşılmaktadır. El-Halebi, Hz. Ebu Bekir'e yapılan bir işkenceyi naklederken kadınların haberleşmedeki rollerine özetle şöyle işaret eder: Müşrikler, Kabe'de Hz. Ebu Bekir'i yüzü tanınmayacak hale gelinceye kadar döverler. Bir beze sararak evine götürülen Hz. Ebu Bekir, kendine gelince Hz. Peygamber'i sorar. Gerekli bilgiliyi alamayınca annesini, Hz. Ömer'in kız kardeşi, Ümmi Cemil'e gönderir. Ümmü Cemil yanına gelir ve Hz. Ebu Bekir sorusuna cevap alamaz çünkü Ümmü Cemil annesinin yanında konuşmak istemez. O, annesinin gizliliği ifşa etmeyeceğini O'nun da İslâm'a girmeye karar verdiğini söyleyince Ümmü Cemil, Hz. Peygamberin iyi olduğunu ve Daru'l-Erkam'da bulunduğunu söyler.” (el-Halebi, 1964)

“Hz. Hatice'nin ölümü üzerine üzüntü ve sıkıntılara düşen Hz. Peygamber'e gelip bu durumda O'na yardımcı olmayı isteyen kişinin yine O'na inanmış bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Bu sırada Havle bint Hâkim, Hz. Peygamber'e evelenmesinin iyi olacağını ve Sevde bint Zem'a ile Âişe bint Ebû Bekir'i almasının uygun olacağını söyler. Havle, Hz. Peygamber'in adına elçi olarak gider ve bu evliliklerin gerçekleştirilmesinde pay sahibi olur. Sevde'nin Hz. Peygamber'le evlenmesi ve Hz. Hatice'nin yerini almasıyla Hz. Peygamber'in bazı sıkıntılardan kurtulduğu anlaşılmaktadır.” (et-Taberî, 1967)

Başka bir haberleşme örneği şöyle: “Hz. Peygamber'in dedesi Abdulmuttalib'den daha yaşlı olan Rukayka bint Ebû Sayfi b. Hâşim, İslâm'ın geldiği devre yetişir ve Müslüman olur. Bu kadının Mekke döneminde istihbarat konusunda Hz. Peygamber'e yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Hicret arefesinde Hz. Peygamber'i öldürmeye karar veren Mekkeli müşriklerin bu planını Hz. Peygamber'e Rukayka haber verir” Bunun üzerine Hz. Peygamber, yatağına Hz. Ali'yi koyar ve Mekke'yi terk eder.” (İbn Sa'd & İbn Hacer, 2001)

“Habeşistan’a hicret eden Hz. Osman ve hanımı Rukayye’nin iyi haberlerini Hz. Peygambere yine bir kadın getirir.” (İbnü'l Esîr, 1970)

Kadınlar Habeşistan hicretine kadar ellerinden geleni toplum için yapmışlardır. Her ne kadar çok zor bir beş yıl geçirmiş olsalar da davalarından vazgeçmemişlerdir.

Kadınlar daha zor bir hayata talip olmuşlardır. Allah’ın kendileri için vadettiklerine öyle bir inançla bağlanmışlardır ki iyi günlerin gelebileceğine dair inançlarını yitirmemişlerdir.

2.MÜSLÜMAN KADINLARIN AİLE HAYATINDAKİ YERİ

“Aile, nesep veya evlilikle bir araya gelmiş, ana-baba ve çocuklardan oluşan topluluktur.” Toplumunu tanımlarken “Toplumun en küçük yapı taşı aile oluşturur” diyoruz. Toplumun şekillenmesi, aile kurumuna ve onların yetiştirdiği bireylere bağlıdır.

İslâm toplumunda ailenin yeri önemlidir. İslâm dini ilk geldiği andan itibaren kadın haklarının sınırlarını çizmiş, ailenin önemini vurgulayarak, erkekleri ve kadınları aile olmaya teşvik etmiştir. Bu önem Kur’an’ı Kerim’de ayetlerle belirlenmiştir. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

“O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin, her şeye hakkıyla gücü yetendir.” (el-furkan 5/54-55) İnsanlığın devamı fedakârlık göstermeleri şartı ile kadın ve erkeğin bir araya gelmeleri yani aile kurma ile olur.

“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.” (el-Rum 30/21) Bu durum kadın ve erkeklere aile olmak için birlikte yerine getirilmesi gereken sorumlulukları da beraberinde getirir. Bu sorumluluklar da kadın ve erkeklerin yaratılışlarındaki farklılıklara göre belirlenmiştir.

“Müslümanlar için kadının toplumdaki yeri çok belirgindir ve gerçek İslâm ahlakının benimsendiği bir toplumda kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Kadın ve erkekler elbette ki fiziksel ve duygusal anlamda birbirlerinden farklı yapılara sahiptirler. Ancak kadının fiziksel olarak erkeğe oranla daha güçsüz olması onun toplum içerisinde erkekten daha az değer görmesi için bir sebep değildir.” (İla, 2007)

“İslâm’ın oluşturduğu sosyal hayat içerisinde aile sadece fiziki bir birliktelik olarak algılanmamış, aynı zamanda sosyal bir unsur ve kurulması dinen gerekli bir kurum olarak görülmüştür.” (Altuner & Karatay, 2018)

“Aile toplumu yönlendirebilecek birçok özelliğe sahiptir. İslâm dini bireyi aile içinde eğitmeyi hedeflediği için ayrı bir önem arz etmiştir.” (Altuner & Karatay, 2018) Bir toplumun geleceğinin şekillenmesinde en önemli rol kadınlarındır. Toplumun yapı taşı nasıl ki ailedir, ailenin yapı taşı da kadındır. Bu yüzden Peygamber Efendimiz kadınların eğitimine çok önem vermiştir. İslâm hem ailenin hem aileyi ve toplumu ayakta tutan değerlerin korunmasına büyük önem vermiştir. Kadınların sadece anne kimlikleri bile kadının sosyal hayatın içinde aktif bir şekilde yer alması gerektiğini gösterir bizlere.

İslâm’dan evvel kadın aile içerisinde sık sık şiddete maruz kalmaktaydı. Bunu önleyecek ne bir kural ne de bir kurum bulunmaktaydı. Kadının aile içerisinde vazife ve sorumlulukları çok fazlaydı. Hz. Peygamber, “Hz. Aişe’den rivayet edildiği üzere ne eşlerinden birine ne de çocuklarından veya köle ve hizmetçilerinden hiç kimseye elini kaldırmamıştı. Ümmetinin kadınlara şiddet uygulamasına da müsaade etmemişti.” (Acarlıoğlu , 2018)

“Müslüman ailesinde erkek, yine ailenin yetki ve sorumluluk itibarıyla reisi ve en güçlü üyesi olarak karşımıza çıkar. Fakat o sorumluluk sahibi bir kul olmuş, kendisi ailesinin iâşesi ve geçimini temin etmek için çalışan, onlar için harcadığı her kuruş sadaka olarak kabul edilen, Allah’a karşı sorumlu bir kul statüsüne haiz olmuştur. Aile reisi olan erkek, yaşlanan anne babasına karşı da sorumlu kabul edilmiştir. İslâm, aile içerisinde gerek kadının gerekse de erkeğin, kendi çizdiği sınırlar içerisinde birbirleri ile çekişmeden, kavga etmeden ve iktidar mücadelesine girmeden; yetki ve sorumluluklarını bilerek eşleri, çocukları ve ailenin diğer üyeleri ile güzel bir şekilde yaşamalarını temin etmiştir.” (Söylemez, 2015)

“Allah kadınların toplum içerisinde korunup kollanmaları, hakkettikleri saygı ve sevgiyi görmeleri için toplumsal alanda alınması gereken tedbirleri Kur’an ayetleri ile bildirmiştir. Müslüman erkeklere kadınlarla iyi geçinmelerini ve onların mallarını ele geçirmek için sıkıştırmamalarını, (el-Nisa 4/19) nikâhlamak istedikleri yetim kadınlara karşı adil davranmayı, (el-Nisa 4/127) kadınlara mehirlerini gönül rızasıyla vermeyi, verilen mehri geri almamayı (el-Nisa 4/10)tavsiye ve emretmek suretiyle İslâm öncesi Araplar döneminde kadının aleyhindeki bu durumları düzeltmeyi ve sosyal açıdan kadını güvence altına almayı hedeflemiştir.” (el-Nisa 4/4)

Ailenin içinde kendilerine öncelikle şahsiyetli bireyler yetiştirme sorumluluğu verilmiştir. Aile içindeki sevgiyi, merhameti en çok tesis edecek kişi kadındır. Allah'a kul olmalarından sonra kendilerine yakışan en güzel sıfat ise 'anneliktir'.

3.MÜSLÜMAN KADINLARIN EKONOMİK DURUMLARI

İslâm dini, gerek İslâm öncesi Arap toplumundaki dini anlayış gerekse yerleşmiş örf ve adetlere nispetle kadının sosyal ve ekonomik konumunda önemli değişiklikler yapmıştır. Kur'an insan olması bakımından kadın ve erkeği eşit bir varlık olarak kabul etmiş toplumsal düzen için gerekli kuralları da buna dikkat ederek düzenlemiştir.

Kadınların, ekonomik hayatlarında toplumun örf ve âdetleri devam etmektedir. Genel itibariyle bir ticaret toplumu olan Mekke ekonomisinde erkeklerin baskın bir yeri vardır. Bu durum kadınları erkeklere bağılı hale getirmektedir. Toplumun kadınlara biçtiği rol, geçimlerini evlilikle sürdürmeleridir. Kadın kocası vefat ettiğinde iddet süresinden sonra tekrar evlenip yaşamını o şekilde inşa edebilmektedir.

Çöl hayatında kadınların durumu, bir erkeğin himayesi altında olmayı zorunlu kılmıştır. "Şehirli kadının sosyal ve ekonomik durumu, göçebe kabilelerindeki nispetle farklıdır. Nüfuzlu aileye mensup kadınların okuma yazma bilmeleri, ticaretle uğraşmaları ve bazı mesleklere dair kendilerini geliştirmiş olduklarını rivayetlerden öğrenmekteyiz. Şehirli kadınların belirgin bir kesimi toplum içinde etkin bir yere sahiptir, mallarını bizzat yahut bir aracı vasıtasıyla işletebilmektedirler. Mesela Ebû Süfyan'ın eşi Hind'in Mekke'de saygın ve özellikle Müslümanlarla mücadelede etkin konumu, Hz. Peygamber'in ilk eşi Hz. Hatice'nin ticaretle uğraştığı ve Mekke'nin en zengin tacirlerinden biri olduğu bilinmektedir. Mekke'de ticaret amacıyla dışarı gönderilen kervanlarda, malları olan başka kadınların da bulunduğu anlaşılmaktadır." (Savaş, 2019)

Kadınların Mekke'de iken süt annelik, hemşirelik, ebelik, el mahareti isteyen terzilik, dokuma gibi alanlarda ellerinden geleni yapıp ailenin geçinmesi için katkıda bulunduğu görülmektedir. Toplumda bu meslekleri icra edenlerin ekonomik kazançları da illaki olmuştur. Özellikle süt anneliği o toplumda iyi bir gelir kaynağıdır.

İslâm, kendi çabalarıyla ya da başka herhangi bir meşru yolla kazandıkları şeyle ilgili olarak kadına eşit mülkiyet hakkı tanıyan bir dindir. Kadın İslâm'a göre, herhangi bir mesleği seçmede ve o mesleği icra etmede erkekle eşit haklara sahiptir. İslâm, aynı iş için kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmesi gerektiğini kabul eder. Onlar bu konuda

desteklenmişlerdir ve kendilerine gerekli haklar verilmiştir İslâm'ın ilk yıllarında meslek sahibi olan ve ticaretle uğraşan kadınların sayısının çok olmadığını da belirtmeliyiz.

4.İSLAMİYETİN YAYILMASINDA MÜSLÜMAN KADINLARIN YERİ

Hz. Muhammed Allah'ın mesajını, yakın çevresine iletmeye başladıktan sonra inananların sayısı artmaya başladı. İlk inanan kadın ve peygamberimizin eşi Hz. Hatice, kadınlar arasında ilahi mesajları yaymaya çalışmış tebliğ sürecine büyük katkılarda bulunmuştur.

“Hz. Hatice İslâmiyet'e girdikten sonra, O'nun Hz. Peygamberden olan kızları, Rukayye, Zeynep, Ümmü Külsüm ve Fatıma da Müslüman olur. Hz. Hatice'nin yeğeni ve ilk eşinden olan kızı Hind de İslâm'a girer.” (ed-Diyarbakri, 1966) İslâmiyet'in kadınlar arasında yayılmasında Peygamber Efendimiz 'in akrabalarının ve özellikle halalarının büyük katkıları olmuştur.

Kadınların bilhassa Hz. Peygamberin halalarının Hz. Peygamber'e yardım ve İslâm'ı savunma konusunda önemli görevler üstlendikleri görülmektedir. “Hz. Peygamberin mensup olduğu ailenin ve Müslümanların toplum dışı bırakılıp boykot edilmesi ve bunun yazıyla ilan edilip Kabe'ye asılması üzerine Hz. Peygamber'in halası Safiye bint Abdulmuttalib, bu kararı alan Mekkelilere devrin en etkili silahı şiirle karşı koyar; bu konudaki bir şiirinde Beni Haşim'i över ve Kureyş'in yaptıklarını yerer.” (İbn İshak, 2004)

Bir başka rivayette ise: “Tuleyb b. Umeyr İslâm'a girdiğini annesi Erva bint Abdulmuttalib'e haber verince Erva'nın bu habere sevindiği verdiği cevaptan anlaşılmaktadır. Halbuki Erva bu sırada henüz Müslüman olmamıştı. Çok geçmeden İslâm'ı kabul eden Erva, oğlunu Hz. Peygamber'e yardım etmeye ve dinin tebliğinde onunla çalışmaya teşvik eder; kendisi de Hz. Peygamber'i “diliyle” savunmaya başlar.” (İbn Sa'd, Kitâbü't-Tabağâtı'l-Kebîr, 2001)

“Kâbe'de Hz. Peygamber'e yapılan saldırılardan birinde kızı Fâtıma, babasının yardımına koşar.” (Buhari, 1992) Bu rivayet Efendimiz 'in kızlarının kendisine gerekli olduğu zamanlarda yardım ettiklerini gösterir.

Hz. Peygamber İslâm'ı tebliğ sürecinde erkeklere ve kadınlara farklı görevler yüklemiş rol dağılımı yapmıştır. Kadınlar da güçleri yeterince aktif rol almaya çalışmışlardır.

Mekke döneminde Müslüman olduktan sonra 'Guzeyye' adlı kadın sahabenin İslâm'ın yayılması için çok önemli hizmetler gördüğü rivayetlerle bildirilmiştir.

“Hz. Peygamber’in erkelere Allah Teala tarafından gelen ayetleri tebliğ etme imkanını bulduğu ve kadınlara tebliğinin erkelere göre daha sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki Guzeyye kadın olduğu için gizlice Kureyş kadınlarının yanına girerek onları İslâm’a davet edebildiği rivayet edilmektedir. Guzeyye, bu faaliyetini Mekkeliler öğreninceye kadar sürdürür. Durumu fark eden Kureyşliler, onu yakalayarak kocasının, Mekke’den ayrılmak üzere olan kabile mensuplarına teslim ederek sürgün ederler. Mekke’den ayrılmak üzere olan ‘Devs’ kabilesine mensup bu insanlar, Guzeyye’nin çıplak bir deveye bindirip susuz bırakarak işkenceye başlarlar. Düşünme, işitme ve görme özelliklerini kaybedinceye kadar işkenceye maruz kalan Guzeyye’nin sabrını ve samimiyetini gören Devslilerin Müslüman oldukları rivayet edilmektedir.” (İbn Sa’d, Kitâbü’l-Tabakâti’l-Kebîr, 2001) Dininde bu kadar samimi ve dinine bağlı olan bir kadının ilerleyen süreçlerde de birçok insanın Müslüman olmasına vesile olduğunu düşünmekteyiz.

Kadınlar Mekke döneminde Hicret’e kadar İslâmiyet’in yayılmasında önemli adımlar atmış ve Peygamber Efendimizin destekçileri olmuşlardır.

SONUÇ

Mekke’de var olan düzensizlik, güçlünün zayıfı ezme politikaları, kabilenin gücü nispetine davranılması, haksız kazançlara engel olamamak gibi kalıplaşmış yargıları değiştirmek hiç kolay bir iş olmasa gerek. Böyle bir ortamda Hz. Muhammed kendisi bizzat gönülden iman ederek hayatını İslâm inancına adadı. İlk destekçileri eşi, ailesi ve yakın çevresi oldu.

İslâm dini kalıplaşmış yargıların olduğu bu düzensiz toplumu değiştirmek için gönderilmiştir. İslâm’ın ortaya çıkması ile hayatın her alanında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikler toplumun en ezilen kesimi kadınların hayatında daha etkin ve daha görünür olmuştur. Haklarının gasp edilmediği anlamlı bir dünyada yaşama ihtiyacını en çok kadınlar hissetmiş olmalıydı. Allah kadınların haklarını ayeti kerimelerle garanti altına alıp sınırlarını çizmiştir. Peygamber efendimiz kadınlarla ilgili olumsuz düşünceleri, tavırları ve davranışları bizzat ortadan kaldırmak için çabaladı ve önemli adımlar attı.

Kadınlar peygamber efendimiz devrinde şahsiyet sahibi, haklarının farkında olan ve bilinçli bir şekilde kendilerini savunan varlıklar haline geldiler. Hz. Peygamber

döneminde zihindeki algıların tersine hayatın içinde ve hayatın önemli bir parçası olarak topluma sosyal ekonomik büyük katkıları olmuştur.

Asırlardır bütün toplumlarda insani gelişmelerde kadınlar hayati bir rol oynamışlardır. Kadınlar hayatın her alanında yer almış ve hayatlarını erkeklerle paylaşmışlardır. İslâm dininin başında maddi manevi zorluklara göğüs germiş, inançlarını yaşamak ve yaymak için büyük mücadele etmişlerdir.

Kısacası İslâmiyet kadınlara toplumun ve ailenin içerisinde hak ettiği itibarı kazandırmıştır. Tek kadınlara değil tüm mevcudata hakkının teslim edildiği bir ortamda yaşama imkanı sunmuştur.

KAYNAKÇA

- Acarlıoğlu , A. İlk Dönem İslâm Tarihinde Kadının Konumu. *Dergi Park*, 2018.
- Altuner, İ., & Karatay, M. Uluslararası İslam Ve Kadın Çalıştayı. *Uluslararası İslam Ve Kadın Çalıştayı*, İğdır Üniversitesi, 2018.
- Buhari, E. A.-B. *Sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- ed-Diyarbakri, H. *Târîhu'l-Hamîs Fî Ahvâl'i Enfesi Nefîs*. Beyrut,1966.
- el-Halebi, A. *İnsânü'l-Uyûn Fî Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn*, Mısır, 1964.
- et-Taberî, M. *Târîhü'l-ümemi ve'l mülûk, Tah:Muhammed Ebû'l-Fadl İbrâhîm*,. Beyrut,1967.
- İbn Hacer, A.-A. *El-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe*. Kahire, 1939.
- İbn İshak, *Es-Siretü'n-Nebeviyye*. Beyrut: Dar el Kütüb el-İlmiyye, 2004.
- İbn Sa'd, M. b.-K.-H.-B.-B. *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*. Kahire, 2001.
- İbn Sa'd, M. b.-K.-H.-B.-B., & İbn Hacer, A.-A. *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr; El-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe*,. Kahire: Siyer, 2001.
- İbnü'l Esîr, E.-H. İ.-Ş.-C. *Üsdü'l-Ğabe Fî Ma'rifrti's-Sahabe*. Kahire,1970.
- İla, S. Hz. Aişe Ve Peygamber Sonrası Siyasî Hayattaki Rolü. *Hz. Aişe Ve Peygamber Sonrası Siyasî Hayattaki Rolü*. Adana: Çukurova Üniversitesi, 2007.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Furkan Suresi 5\54-55, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nahl suresi 16\58-59, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nisa Suresi 4\10, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nisa Suresi 4\127, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nisa Suresi 4\19, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nisa Suresi 4\4, 2022.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Rum Suresi 30\21, 2022.

Kurt, A. Demografik Değişkenler Açısından İlk Müslümanlar. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2009.

Savaş, R. *İslâm'in İlk Asrında Kadın*. İstanbul: Siyer Yayınları, 2019.

Söylemez, M. "Asr-ı Saadet'ten Günümüze Aile" Sempozyumu. *"Asr-ı Saadet'ten Günümüze Aile" Sempozyumu*, Ankara: Medeniyet vakfı, Tebliğler.Sistem Ofset, 2015.

Yılmaz, N. Hz.Aişe'nin İlk Müslüman Topluma Sosyolojik Etkileri (Din Sosyolojisi Açısından Karizmatik Tip Araştırması, İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, 1998.